

Δρ. Δημήτριος Καραμπερόπουλος
Πρόεδρος Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης
Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα

Παρουσίαση Βιβλίου:
Απόστολος Ι. Παπαδημητρίου, Σελίδες Ιστορίας των Γρεβενών,
τόμ. Γ΄, Γρεβενά 2016, σελ. 476, με 126 φωτογραφίες

(Δημοσιεύθηκε στην εφημ. *Η ΘΕΣΣΑΛΙΑ*, 30 Απριλίου 2017)

Οι συμπατριώτες μας από τις Μηλιές Πηλίου, διδάσκαλοι του Γένους Δημητρίεις, Γρηγ. Κωνσταντάς και Δημ. Φιλίπιδης στο πρωτοποριακό βιβλίο τους «Γεωγραφία νεωτερική», που εκδόθηκε στη Βιέννη το 1791, συνιστούσαν στους Έλληνες να γράψει ο καθένας την ιστορία του τόπου του, σημειώνοντας «...αφιλοπροσώπως ό,τι αξιέπαινο, ή αξιοκατηγόρητο έχουν οι συμπατριώται» τους. Προσέθεταν ακόμη, πως «αν φιλοτιμηθούν αυτήν την καλή και επαινετή φιλοτιμία να το κάμουν όλοι, να οπού αποχτούμεν και ημείς μια χωρογραφία του τόπου μας...». Αυτήν την προτροπή πιθανότατα θα ακολούθησε και ο Ρήγας Βελεστινλής στη «Χάρτα» του και καταχώρισε το τοπογραφικό διάγραμμα της γενέτειράς του, αναδεικνύοντας πολλά στοιχεία της ιστορίας του Βελεστίνου.

Στο πλαίσιο αυτό κινείται και ο συγγραφέας του παρουσιαζόμενου βιβλίου Απόστολος Ι. Παπαδημητρίου, καταγόμενος από τα Γρεβενά, Ηλεκτρολόγος Μηχανικός του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, και συγγραφέας άλλων δυο τόμων για την Ιστορία των Γρεβενών και την ευρύτερη περιοχή τους, με την οποία συνδέονται οι μισοί κάτοικοι του Βελεστίνου. Έχουν την καταγωγή τους από εκεί, και πολλά ονόματα προγόνων τους καταγράφονται στις σελίδες του βιβλίου, αποκτώντας κατ' αυτόν τον τρόπο σχετική συγγένεια και με την τοπική ιστορία του Βελεστίνου.

Στα δύο πρώτα κεφ. του βιβλίου (σελ. 9-121) γίνεται συστηματική αναφορά στις δραστηριότητες των κατοίκων, στην οικογενειακή ζωή και τη φύση της περιοχής Γρεβενών. Μεταξύ των άλλων μνημονεύει τις σημαντικότερες οικογένειες κτηνοτρόφων ανά περιοχή στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, και από το Περιβόλι αναγράφει στη σελ.11 τις οικογένειες «*Βράκα, Βαρδούλη, Αγροκόστα, Ίττη, Σαράντη, Κουβάτα, Νιμπή, Μιχαλίτση, Σκρίμπα, Αποστολίνα, Μπαλαμώτη*».

Ο συγγραφέας αφιερώνει πολλές σελίδες του βιβλίου του στην ρουμάνικη προπαγάνδα στην περιοχή Γρεβενών, παραθέτοντας ισχυρά τεκμήρια από τη βιβλιογραφία. Συγκεκριμένα, στο τρίτο κεφάλαιο «Γενικά περί της ρουμάνικης προπαγάνδας» (σελ.122-166) μνημονεύει τον κύριο εκπρόσωπο της, τον Απόστολο Μαργαρίτη, ο οποίος «το 1880 εκινείτο στις βλαχόφωνες κοινότητες Ηπείρου, Θεσσαλίας και Μακεδονίας προσπαθώντας να πείσει τους Βλάχους να αγωνιστούν κατά της επεκτάσεως των ελληνικών συνόρων». Ωστόσο, στη συνέχεια ο συγγραφέας σημειώνει πως «από τον Απρίλιο του 1881 κάτοικοι από Σαμαρίνα, Αβδέλλα και Περιβόλι με υπόμνημά τους εξέφραζαν κατηγορηματικά την άποψη ότι ανήκαν στην ελληνική εθνότητα και το ορθόδοξο Πατριαρχείο και αποκήρυσσαν την προπαγάνδα του Μαργαρίτη». Στο ίδιο κεφάλαιο αναλύει τη σχετική πολιτική στην περιοχή Γρεβενών, του Βατικανού, της Αυστρίας, της Ιταλίας, της Ρουμανίας και της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, με την παράθεση πολλών στοιχείων από έγγραφα. Ιδιαίτερη μνεία κάνει στους «στρατευμένους επιστήμονες» της ρουμάνικης προπαγάνδας με την

στήριξη της Αυστρίας έναντι οικονομικών ανταλλαγμάτων, A.E. Pricot και G. Weigand, παραθέτοντας στη σελ. 159 και απόσπασμα από σχετική μελέτη του διακεκριμένου Βαλκανιολόγου Αχιλλέα Λαζάρου.

Στο τέταρτο και έκτο κεφάλαιο, (σελ. 167-188 και 213-242), έχοντας στο ενδιαμέσο πέμπτο κεφάλαιο αφιερώσει σελίδες για την «Εθνική Εταιρεία και τα πολεμικά γεγονότα 1896-1897», ο συγγραφέας ασχολείται διεξοδικά με την ρουμανική προπαγάνδα στην περιοχή των Γρεβενών, πρώτα μέχρι το 1900 και στη συνέχεια για την περίοδο 1901-1908. Αναγράφονται μερικοί χαρακτηριστικοί τίτλοι, «Ο πρώτος ρουμανίζων ιερέας (Δημήτριος Τέγος)», «Η οργάνωση των ρουμανικών σχολείων», «Η μεταστροφή του Τέγου στην ουνία», «Επεμβάσεις ρουμανιζόντων στα της λατρείας», «Διωγμοί κατά Ελλήνων δασκάλων και προκρίτων των Γρεβενών-Εξαγορά συνειδήσεων». Ωστόσο όμως, αναφέρει ιδιαίτερα τη σημαντική παρατήρηση του Έλληνα προξένου Ελασσόνας στο σχετικό έγγραφό του (6 Σεπτ.1891) πως σημαντική αντίδραση στις όλες ενέργειες της προπαγάνδας των ρουμανιζόντων ήταν «...η γνησία Ελληνική καταγωγή των βλαχοφώνων κατοίκων της Πίνδου και του Ολύμπου».

Με τίτλο «Ο ένοπλος Μακεδονικός αγώνας στην περιοχή των Γρεβενών» είναι αφιερωμένο το έβδομο κεφάλαιο, (σελ. 243-317). Ο συγγραφέας με πολλά στοιχεία από βιβλία και έγγραφα αναπτύσσει τις επιμέρους ενότητες «Η βουλγαρική δράση και οι Μεγάλες δυνάμεις», «Η ελληνική οργάνωση. Πολιτική και στρατιωτική», «Η συμβολή της Εκκλησίας στον αγώνα», «Κινήσεις ανταρτικών σωμάτων κατά τα έτη από το 1904 έως το 1908», δημοσιεύοντας και φωτογραφίες πολλών οπλαρχηγών. Αναγράφονται σε ιδιαίτερο τμήμα οι μακεδονομάχοι ανά οικισμό με τη σχετική δράση τους: για το Περιβόλι αναφέρονται οι «Τσιουκαντάνας Γεώργιος, Ζήσης Βράκας, Κωνσταντίνος Σαράντης (Πέρδικας), Σιαμανίκας Γεώργιος, Ιωάννης Μίχας, Σούλης Σαμαράς, Ευθυμιοσ Βαρδούλης, Τσιουκαντάνας Παναγιώτης».

Στο όγδοο κεφάλαιο του βιβλίου (σελ. 318-366) γίνεται αναφορά στην περίοδο «Από τον κίνημα των Νεότουρκων ως τις παραμονές της απελευθέρωσης». Περιγράφει με παραπομπές στις πηγές τα γεγονότα, που διαδραματίστηκαν κατά την περίοδο αυτή στην περιοχή των Γρεβενών: οι εκλογές στην περιοχή, «Η συνεργασία ρουμανιζόντων και Νεότουρκων, Οργάνωση ληστοσυμμοριών», «Διώξεις χριστιανών-ενίσχυση ρουμανιζόντων» «Η πολιτική δράση του Γεωργίου Μπουσίου», «Αιμιλιανός, μητροπολίτης Γρεβενών, ο εθνομάρτυς», αφιερώνοντας αρκετές σελίδες για τη θυσία του και τον αντίκτυπο, που είχε στην περιοχή η δολοφονία του μέχρι και λίγο πριν από την απελευθέρωση.

Το όγδοο και τελευταίο κεφάλαιο (σελ. 367-390) αναφέρεται στην απελευθέρωση της περιοχής Γρεβενών κατά το Βαλκανικό πόλεμο, με τους Κρήτες εθελοντές να προσφέρουν σημαντική βοήθεια τον Οκτώβριο του 1912.

Ο συγγραφέας κλείνει το πολυσέλιδο βιβλίο με έναν «Επίλογο», στον οποίο κάνει αναφορά στα μετέπειτα γεγονότα μετά την απελευθέρωση. Σημειώνει χαρακτηριστικά πως «Η αυτονομία κινήσεως των ρουμανιζόντων Βλάχων είχε σοβαρές επιπτώσεις στην κοινωνική συνοχή των κατοίκων στις περιοχές, στις οποίες η ρουμανική προπαγάνδα είχε αποκτήσει ερείσματα. Ο ρουμανικός μεγαλοϊδεατισμός, έντεχνα καλλιεργούμενος από την Αυστρία και το Βατικανό, επέφερε την κοινωνική διάσπαση». Προσθέτει ότι στα βλαχοχώρια οι Ρουμάνοι συντηρούσαν σχολεία και ίδρυσαν το 1924 γυμνάσιο στα Γρεβενά, που λειτούργησαν έως «το τέλος της κατοχής της χώρας από τους συμμάχους του Άξονα». Μάλιστα, προσθέτει ότι στην επαρχία των Γρεβενών τα σχολεία αυτά καταργήθηκαν ύστερα από την νίκη των ανταρτών, τον Μάρτιο του 1943, κατά των Ιταλών στο Φαρδύκαμπο της Σιάτιστας.

Επί πλέον σημειώνει ότι κατά την γερμανοϊταλική κατοχή βρήκε πρόσφορο έδαφος η ιταλική προπαγάνδα με αρχηγό τον εκ Σαμαρίνας Αλκιβιάδη Διαμάντη, με

αποτέλεσμα «ορισμένοι αδιόρθωτοι χωρίς εθνική συνείδηση συνεργάστηκαν με τους Ιταλούς κατακτητές». Ας προστεθεί εν προκειμένω και τα όσα, σε σχετική συζήτηση που μαγνητοφώνησα, μου είχε αναφέρει ο Γεώργιος Παπαποστόλου, ο οποίος είχε διατελέσει πρόεδρος Κοινότητας Βελεστίνου, πως κατά την Κατοχή οι Βλάχοι του Βελεστίνου, πλην ενός, έμειναν στερεοί και δεν υπέκυψαν στις υποσχέσεις του Διαμάντη.

Το βιβλίο εμπλουτίζεται με πολλές σημειώσεις κατά κεφάλαιο και πλούσια βιβλιογραφία, περί τις 759 αναφορές, και με τον πίνακα με τις αντιστοιχίες παλαιάς και νέας ονομασίας των οικισμών του νομού Γρεβενών. Καταλήγοντας μπορούμε να ισχυριστούμε ότι ο Απόστολος Παπαδημητρίου με τη συγγραφή της τοπικής ιστορίας της γενέτειράς του και της περιοχής Γρεβενών ακολούθησε την προτροπή των διδασκάλων του Γένους Δημητριάων καθώς και την τακτική του Ρήγα Βελεστινλή, με την ανάδειξη της γενέτειράς του στα έργα του.

